

UCHWAŁA Z DNIA 12 GRUDNIA 2002 R.

SNO 48/02

Literalna wykładnia art. 115 § 2 k.k. wskazuje, że ustawodawca uzależnia społeczną szkodliwość czynu od przedmiotowych i podmiotowych znamion czynu zabronionego. Z elementów decydujących o stopniu społecznej szkodliwości ustawodawca wyłączył winę, która może być przypisana sprawcy dopiero po ustaleniu, że czyn zabroniony jest karygodny, tj. że wykazuje wyższy niż znikomy stopień społecznej szkodliwości.

Przewodniczący: sędzia SN Jacek Sobczak.

Sędziowie SN: Helena Ciepla (sprawozdawca), Marian Kocon.

Sąd Najwyższy – Sąd Dyscyplinarny w Warszawie z udziałem Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego sędziego Sądu Okręgowego w sprawie sędziego Sądu Rejonowego w związku z zażaleniem obwinionego i jego obrońcy na uchwałę Sądu Apelacyjnego – Sądu Dyscyplinarnego z dnia 20 września 2002 r. sygn. akt (...) w przedmiocie zezwolenia na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej oraz zawieszenia w czynnościach służbowych i obniżenia wynagrodzenia o 30% po wysłuchaniu Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego i obrońcy obwinionego

u c h w a l i ł: uchyła zaskarżoną uchwałę w pkt I, III i odmawia zezwolenia na pociągnięcie sędziego Sądu Rejonowego do odpowiedzialności karnej za czyny z art. 276 i 271 § 1 k.k. określone w pkt I – 1 i I – 2 zaskarżonej uchwały.

U z a s a d n i e n i e

Prokurator Rejonowy złożył wniosek o zezwolenie na pociągnięcie sędziego Sądu Rejonowego do odpowiedzialności karnej między innymi za to, że:

1) w dniu bliżej nieustalonym między 12 a 26 lipca 2001 r. zniszczył wyrok Sądu Rejonowego z dnia 9 lipca 2001 r. o treści „zaskarżone orzeczenie zmienia w ten sposób, że oskarżoną Dorotę N. uznaje za winną zarzucanego jej czynu, wyczerpującego dyspozycję art. 117 k.w. i za to na podstawie art. 117 k.w. wymierza jej karę nagany”, którym to dokumentem nie miał prawa rozporządzać, tj. o czyn z art. 276 k.k.;

2) w czasie i miejscu, jak w pkt 1 poświadczył nieprawdę co do okoliczności mającej znaczenie prawne w treści wyroku Sądu Rejonowego z dnia 9 lipca 2001 r., sygn. akt (...) w ten sposób, że sporządził wyrok datowany dniem 9 lipca 2001 r., sygn. akt (...) nadając mu brzmienie „zaskarżone orzeczenie uchyla i sprawę Doroty N. przekazuje Kolegium do Spraw Wykroczeń przy Sądzie Rejonowym do ponownego rozpoznania”, który umieścił w aktach sprawy, tj. o czyn z art. 271 § 1 k.k.

Sąd Apelacyjny – Sąd Dyscyplinarny ustalił, że za wymienione czyny prowadzone było przeciwko sędziemu Sąd Rejonowego postępowanie dyscyplinarne, w toku którego przyznał się do ich popełnienia, tłumacząc dojście do tego pomyłką wynikającą z przepracowania i podobieństwem stanu faktycznego tej sprawy z inną, rozpoznawaną w tym samym dniu.

W postępowaniu tym Sąd Dyscyplinarny wyrokiem z dnia 1 lutego 2002 r. uznał sędziego Sądu Rejonowego winnym popełnienia zarzucanego mu przewinienia dyscyplinarnego określonego w art. 107 § 1 u.s.p. i wymierzył mu karę dyscyplinarną nagany.

Sąd Dyscyplinarny uchwałą z dnia 1 lutego 2002 r. w sprawie sygn. akt (...) odmówił zezwolenia na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej. W

motywach przyjął, że dokonany przez niego czyn wyczerpuje znamiona występku z art. 271 § 1 k.k., a usunięcie z akt wyroku potraktował jako czyn współukarany z uwagi na zachodzący przypadek tzw. pozornego zbiegu przestępstw ze względu na ścisłą więź dwóch czynów o charakterze „środka do celu”, zachowujących jedność czasu i miejsca.

Zdaniem tego Sądu czyn ten znamionuje się znikomym stopniem szkodliwości społecznej (art. 1 § 2 k.k.). Za taką oceną przemawia to, iż wyrok poświadczający nieprawdę nie został ogłoszony i od strony procesowej dotknięty jest poważną wadą prawną (*sententia non existens*), a ponadto jest nieważny z mocy samego prawa (art. 101 § 1 pkt 3 k.p.k.), ponieważ dotyczy czynu prawomocnie osądzanego. Nie mógł więc być wykorzystany w dalszym toku postępowania.

Wymieniony wyrok Sądu Dyscyplinarnego, na skutek odwołania Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego, został zmieniony przez Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 5 czerwca 2002 r. w sprawie sygn. akt (...), przez orzeczenie, zamiast kary nagany, kary dyscyplinarnej usunięcia obwinionego sędziego Sądu Rejonowego z zajmowanej funkcji przewodniczącego wydziału.

Natomiast powołana uchwała odmawiająca zezwolenia na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej została uchylona przez Sąd Najwyższy – Sąd Dyscyplinarny uchwałą z dnia 5 marca 2002 r., jako wydana z naruszeniem przepisu art. 119 u.s.p. Sąd Najwyższy stwierdził, że przy prawidłowej wykładni wymienionego przepisu sąd dyscyplinarny może z urzędu podjąć tylko uchwałę zezwalającą na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej.

Przy tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Apelacyjny – Sąd Dyscyplinarny uznał, że popełniony przez sędziego czyn, polegający na zniszczeniu wyroku Sądu Rejonowego z dnia 9 lipca 2001 r., sygn. akt (...) wyczerpuje znamiona występku określonego w art. 276 k.k., a czyn polegający na sporządzeniu nowego wyroku datowanego na dzień 9 lipca 2001 r. o

odmiennej treści opisany w pkt 2 wyczerpuje znamiona czynu z art. 271 § 1 k.k., jako poświadczenie nieprawdy.

Oceniając oba te czyny od strony podmiotowej Sąd ten przyjął, że zebrany materiał daje podstawę do przypisania sędziemu umyślności działania i nie dopatrył się znikomego stopnia społecznej szkodliwości tych czynów. Zdaniem Sądu godziły one bezpośrednio w wiarygodność funkcjonowania organów wymiaru sprawiedliwości i podważały pewność wypełniania przez sędziów obowiązków zawodowych zgodnie z rotą ślubowania, która nakazuje stać na straży prawa, obowiązki sędziego wypełniać sumiennie, a sprawiedliwość wymierzać zgodnie z przepisami prawa. W konkluzji stwierdził, że ciężar gatunkowy popełnionych czynów jest znaczny dlatego, iż godzą w podstawowe obowiązki sędziego jakimi jest należyte i zgodne z przepisami wydanie wyroku. Powoływanie się przez obwinionego na przeciążenie pracą oraz zły stan zdrowia uznał za okoliczności nie mające wpływu na ocenę stopnia szkodliwości społecznej popełnionych czynów.

W zażaleniu na tę uchwałę w części dotyczącej zezwolenia na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej oraz zawieszającej sędziego w czynnościach służbowych i obniżającej wynagrodzenie (pkt I i III) obrońca sędziego zarzucił:

- błąd w ustaleniach faktycznych polegający na wadliwej ocenie materiału dowodowego i znaczenia przesłanek, które legły u podstaw bezzasadnego przyjęcia, iż zarzucane mu czyny w pkt 1 i 2 stanowią przestępstwa, a w konsekwencji bezpodstawne zawieszenie go w czynnościach służbowych i obniżenie wynagrodzenia o 30%;

- obrazę przepisów art. 4 i 7 k.p.k. przez uwzględnienie tylko dowodów przemawiających na niekorzyść sędziego z pominięciem dowodów przemawiających na jego korzyść. W konkluzji wniósł o zmianę zaskarżonej uchwały przez odmowę pociągnięcia sędziego do odpowiedzialności karnej za te czyny.

Zdaniem żalącego Sąd Dyscyplinarny, z obrazą wymienionych przepisów, pominął takie okoliczności jak: staż pracy, stan zdrowia, nieponiesienie przez strony postępowania karnego szkody, zrzeczenie się przez niego funkcji przewodniczącego, braku w jego zachowaniu szczególnego zamiaru działania nacechowanego napięciem złej woli, lecz wynikającego z chęci usunięcia stanu niezgodnego z prawem i sporządzenia orzeczenia prawidłowego pod względem formalnym.

Sąd Najwyższy – Sąd Dyscyplinarny zważył, co następuje:

Skarżący słusznie zarzuca, że Sąd Dyscyplinarny przy ocenie stopnia szkodliwości nie uwzględnił w dostatecznym stopniu wszystkich istotnych ich elementów przedmiotowych.

Nie wszystkie jednak z podniesionych przez niego w zażaleniu okoliczności zasługują na uwzględnienie. Nie można bowiem w rozumieniu art. 115 k.k. zaliczyć do istotnych okoliczności, które zaistniały po popełnieniu czynów, gdyż nie zależało od nich natężenie stopnia szkodliwości.

Zgodnie z przepisem art. 115 § 2 k.k. przy ocenie stopnia społecznej szkodliwości czynu sąd bierze pod uwagę rodzaj i charakter naruszonego dobra, rozmiary wyrządzonej lub grożącej szkody, sposób i okoliczności popełnienia czynu, wagę naruszonych przez sprawcę obowiązków, jak również postać zamiaru, motywację sprawcy, rodzaj naruszonych reguł ostrożności i stopień ich naruszenia. Z wykładni literalnej tego przepisu wynika, że ustawodawca społeczną szkodliwość uzależnia zarówno od przedmiotowych, jak i podmiotowych znamion czynu zabronionego, wymieniając na pierwszym miejscu elementy przedmiotowe. Do podmiotowych jako drugorzędnych zalicza postać zamiaru, motywację sprawcy, rodzaj naruszonych reguł ostrożności i stopień ich naruszenia. Zamiaru, ani pobudek, czy motywacji sprawcy, jako odnoszących się do sfery jego psychicznego stosunku do czynu, nie można rozważać w oderwaniu od jego cech osobowościowych. Z elementów decydujących o stopniu społecznej szkodliwości ustawodawca wyłączył winę.

Może ona być bowiem przypisana sprawcy dopiero po ustaleniu, że czyn zabroniony jest karygodny, tj. że wykazuje wyższy niż znikomy stopień społecznej szkodliwości.

Przenosząc te rozważania do stanu faktycznego sprawy nie można przyjąć, żeby takie okoliczności, związane bezpośrednio z popełnionymi przez skarżącego czynami jak: brak zamiaru wydania orzeczenia niezgodnego z prawem, nieogłoszenie wyroku poświadczającego nieprawdę, co od strony procesowej oznacza, że jest on dotknięty wadą prawną (*sententia non existens*) i nieważny z mocy prawa jako dotyczący czynu prawomocnie osądzanego (art. 101 § 1 pkt 3 k.p.k.), zatem nie może być wykorzystany w dalszym toku postępowania, nieponiesienie przez strony postępowania karnego szkody, nie miały wpływu na ocenę ich stopnia szkodliwości społecznej.

Niewzięcie tych okoliczności pod uwagę oznacza nieprzypisanie im właściwego ciężaru gatunkowego, a w konsekwencji oddzielenie, z naruszeniem art. 115 k.k., sprawcy od motywów i pobudek jego działania, co doprowadziło do przyjęcia, że popełnione czyny są czynami o znacznej szkodliwości społecznej. Przypisanie zaś tym okolicznościom właściwego ciężaru gatunkowego, minimalizuje tę szkodliwość i daje podstawę do wniosku, że jej stopień w ostatecznym wyniku był znikomy (art. 1 § 2 k.k.).

Z tych przyczyn wymienioną uchwałę w zaskarżonym zakresie uchylono i odmówiono zezwolenia na pociągnięcie sędziego Sądu Rejonowego do odpowiedzialności karnej (art. 80 § 3 i art. 129 § 2 i 3 u.s.p.).